

THE STUDY OF STOCKPILING BEHAVIOR OF GOODS CATEGORIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN THAILAND

Received Date: 2024, April 30

Revised Date: 2024, May 28

Accepted Date: 2024, June 19

Hattaphan Wongcharee*

ABSTRACT

The behavior of stockpiling goods during crisis periods, such as the COVID-19 pandemic in Thailand, impacts both individual and national levels. Having information on stockpiled goods is crucial. This research aims to enhance understanding of the types of goods stockpiled during crises in Thailand. It involved 406 participants, with an average age of 35.86 years and a standard deviation of 9.21 years. The sample included both male (36.45%) and female (63.55%) participants. The instruments used included general information questionnaires and surveys on stockpiled goods during the COVID-19 pandemic. Descriptive statistics were performed. Statistical analysis revealed that dried food or canned food was the most stockpiled item (60.59%), while over-the-counter household medicines were the least stockpiled (24.38%). The findings of this study on stockpiling behavior during the COVID-19 pandemic in Thailand may help prepare for future crises that are similar to the COVID-19 pandemic.

Keywords: Stockpiling, COVID-19, Coronavirus, Crisis.

* Faculty of Science and Technology, Pathumwan Institute of Technology

Corresponding author e-Mail: hattaphanpsy@gmail.com

การศึกษาประเภทสินค้าที่มีการกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 30 เมษายน 2567

หัตถพันธ์ วงขาริ*

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 28 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 19 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

พฤติกรรมการกักตุนสินค้าในช่วงเวลาวิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ส่งผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคลและระดับประเทศ ข้อมูลที่ใช้ในการรับมือกับการกักตุนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก งานวิจัยฉบับนี้จะช่วยเติมเต็มข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงเวลาวิกฤตเช่นนี้ โดยงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทสินค้าที่มีการกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย โดยเก็บในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 406 คน (อายุเฉลี่ยเท่ากับ 35.86 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.21) เป็นเพศชาย ร้อยละ 36.45 และเพศหญิง ร้อยละ 63.55 ใช้เครื่องมือในงานเก็บข้อมูลสองส่วน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและแบบสำรวจประเภทสินค้าที่กักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา จากผลการศึกษาพบว่า สินค้าประเภทอาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องเป็นสินค้าที่ถูกกักตุนมากเป็นอันดับที่ 1 (ร้อยละ 60.59) และสินค้าประเภทยาสามัญประจำบ้านถูกกักตุนน้อยที่สุดเป็นอันดับที่ 7 (ร้อยละ 24.38) จากข้อมูลของผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาประเภทสินค้าที่มีการกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครั้งนี้อาจมีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับพฤติกรรมกักตุนของประชาชนที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาวิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัสครั้งนี้ได้ในอนาคต

คำสำคัญ: การกักตุนสินค้า, โควิด 19, ไวรัสโคโรนา, วิกฤต

* คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

Corresponding author e-Mail: hattaphanpsy@gmail.com

บทนำ

พฤติกรรมการกักตุนสินค้าเป็นพฤติกรรมการซื้อสินค้าปริมาณมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเกิดขึ้นได้ปกติในสถานการณ์ทั่วไป โดยเป้าหมายของกักตุนสินค้าในสถานการณ์ปกตินี้ก็เพื่อเป้าหมายทางการเงิน (Baddeley, 2020, pp. 69-75; Wang & Gao, 2021, pp. 1-13) ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสินค้าในปริมาณที่มากแล้วจะสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลง หรือการซื้อสินค้าที่ลดราคาในปริมาณที่มากเพื่อเก็งกำไรในอนาคต พฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ปกตินี้ จะพบได้ในเฉพาะคนบางกลุ่ม หรือบางคน แต่จะไม่เกิดขึ้นเป็นวงกว้างมากนัก แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์ภัยพิบัติ เหตุการณ์สงคราม หรือเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาด พฤติกรรมการกักตุนสินค้าจะเริ่มเกิดขึ้นเป็นวงกว้าง (Chen et al., (2020), pp. 57-58; Sheu & Kuo, 2020, pp. 1-10) และยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นใน ช่วงเริ่มต้นของสถานการณ์ (Ahmadi, Habel, Jia & Wei, 2022, pp. 56-71; Baddeley, 2020, pp. 69-75) และเป้าหมายของการกักตุนสินค้าในสถานการณ์เช่นนี้จะไม่เหมือนกับสถานการณ์ปกติทั่วไป แม้ว่าจะมีคนบางกลุ่มเลือกกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไร แต่บุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกักตุนสินค้าในสถานการณ์ปกติแล้วหันมากักตุนสินค้านั้น จะกระทำพฤติกรรมด้วยเป้าหมายหรือเหตุผลที่แตกต่างออกไป เช่น คาดการณ์ว่าในอนาคตอาจจะขาดแคลนสินค้าชนิดนี้จึงจำเป็นต้องกักตุนสินค้า (Ahmadi, Habel, Jia & Wei, 2022, pp. 56-71) คาดการณ์ว่าการผลิตและขนส่งสินค้าอาจเกิดผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่ปกตินี้จึงจำเป็นต้องกักตุนสินค้า หรือแม้กระทั่งการเกิดความเครียด หรือวิตกกังวลจากสถานการณ์ที่ไม่ปกตินี้แล้วส่งผลให้บุคคลใช้กลไกการป้องกันตนเอง เช่น การซื้อสินค้าเพื่อระบายความเครียดและความวิตกกังวลของตนเองให้ลดลงในเบื้องต้น (Forbes, 2017, pp. 28-42; Yuen, Wang, Ma, & Li, 2020, pp. 1-14) จากเป้าหมายหรือเหตุผลที่ได้กล่าวไปอาจส่งผลต่อสภาพจิตใจของบุคคล และอาจทำให้บุคคลเกิดภาวะความตื่นตระหนกในการซื้อสินค้า (Panic buying) และซื้อสินค้าในปริมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตมากเกินไป (หัตถพันธ์ วงชารี, 2565, หน้า 45-61) ซึ่งภาวะที่เกิดขึ้นนี้ได้กระจายตัวไปสู่บุคคลทั่วไปทั่วทั้งสังคมของแต่ละประเทศ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ หรือแม้กระทั่งสื่อออนไลน์ด้วยเช่นกัน ทำให้ภาวะนี้กลายมาเป็นปรากฏการณ์การกักตุนสินค้านี้ระดับประเทศที่เกิดขึ้นทั่วโลก (Ahmadi, Habel, Jia, Lee & Wei, 2022, pp. 28-37) และถูกรายงานในข่าวผ่านสื่อต่าง ๆ (Arafat et al., 2020, pp. 1-6; Kogan & Herbon, 2022, pp. 1-14) แม้แต่ในประเทศไทยก็มีรายงานปรากฏการณ์การกักตุนสินค้าด้วยเช่นกัน (Bangkok Post, Online, 2021; ฉัตรสุมน พฤฒิปัญญา, 2563, หน้า 467-485; หัตถพันธ์ วงชารี, 2565, หน้า 45-61)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้น ถือเป็นสถานการณ์ที่ไม่ปกติที่เกิดขึ้นและทำให้เกิดพฤติกรรมการกักตุนสินค้าตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ส่งผลให้สินค้าหลายชนิดขาดตลาด ไม่สามารถซื้อสินค้าในช่องทางปกติได้ ส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อราคาสินค้า ทำให้ราคาสินค้าพุ่งสูงขึ้น (Pantano, Pizzi, Scarpi & Dennis, 2020, pp. 209-213; Syahrivar, Genoveva, Chairy & Manurung, 2021, pp. 209-213) ซึ่งส่งผลกระทบทางลบต่อทั้งบุคคลและประเทศ โดยในระดับบุคคลนั้นจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลที่มีรายได้น้อยหรือกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถกักตุนสินค้าในช่วงต้นของสถานการณ์ที่ไม่ปกติได้ ทำให้ต้องซื้อสินค้าที่จำเป็นในราคาที่สูงกว่าราคาปกติหลายเท่าตัว (Ahmadi, Habel, Jia, Lee & Wei, 2022, pp. 28-37)

เช่น หน้ากากอนามัย เจล หรือแอลกอฮอล์ล้างมือ เป็นต้น (Matsuda, Inakura & Sakamoto, Online, 2023) แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายห้ามการกักตุนและเก็งกำไรสินค้า ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พุทธศักราช 2542 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116, หน้า 23-36) ร่วมกับประกาศฉบับอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) (กรมการค้าภายใน, ออนไลน์, 2563) ที่ว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาดสินค้าแล้วนั้น แต่พฤติกรรมการขายสินค้าเกินราคาก็สามารถพบเห็นได้เป็นปกติเช่นกัน ในระดับประเทศนั้น ส่งผลในเชิงเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล โดยเชิงเศรษฐกิจนั้นเมื่อเกิดความผิดปกติของราคาสินค้าที่จำเป็นบางประเภท ก็ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าบางประเภทอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ และอาจส่งผลกระทบต่อระดับบุคคลอีกด้วย ส่วนในประเด็นของความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลนั้น การที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมหรือจัดการเชิงนโยบายในการกระจายสินค้าที่จำเป็นได้นั้น จะส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและหันมาพึ่งตนเองแทน และอาจจะทำพฤติกรรมที่อยู่ในขอบข่ายเท่าที่ตนเองจะทำได้หรือคิดออกเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (Zhao et al., 2022, pp. 1-12) และหนึ่งในนั้นก็คือ การกักตุนสินค้า ซึ่งจะทำให้สถานการณ์การขาดแคลนสินค้ายิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นอีกด้วย

การรับมือกับการกักตุนสินค้าในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ มีวิธีการที่หลากหลายทั้งในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติ แต่หนึ่งสิ่งที่เป็นเป็นอย่างมาก คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ถูกกักตุนในแต่ละช่วงสถานการณ์ที่ไม่ปกติ โดยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นนี้ มีการศึกษาถึงสินค้าที่ถูกกักตุนในหลายประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันนี้สะท้อนให้เห็นในงานวิจัยของ The Institute for Interdisciplinary Research on Conflict and Violence ของมหาวิทยาลัยปีเลอเฟิลท์พบว่า มีชาวเยอรมันเกินมากกว่า 1,500 คน ที่รายงานว่าตนเองกักตุนสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Sadus, Göttmann & Schubert, 2022, pp. 1-17) ประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่า คนอเมริกันวัยทำงานกว่าร้อยละ 84 กักตุนสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นกระดาษชำระ ข้าว ขนปัง น้ำ ยา หรือแม้กระทั่งอาวุธปืน เป็นต้น (Micalizzi, Zambrotta & Bernstein, 2021, pp. 535-543) ประเทศอังกฤษพบการกักตุนและการขาดแคลนสินค้าบางประเภทในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยเช่นกัน (Benker, 2021, pp. 1-11) ประเทศญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นจากผลการวิจัยของ International Consumer Policy Research Center (ICPRC) หน่วยงานของรัฐบาลญี่ปุ่นที่พบว่า ประชากรในเมืองโทคุชิมะ กักตุนสินค้าหลายประเภท ได้แก่ น้ำ ข้าว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น (Matsuda, Inakura & Sakamoto, Online, 2023) และในประเทศจีนที่พบว่า ประชากรชาวจีนกักตุนอาหารในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มสูงขึ้น โดยสามารถแยกตัวออกจากสังคม ไม่จำเป็นต้องออกไปซื้ออาหารได้สูงสุดมากกว่า 10 วัน (Wang & Gao, 2021, pp. 1-13) ซึ่งจะเห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นประเภทสินค้า ปริมาณในการกักตุนของแต่ละเมืองในแต่ละประเทศ โดยในประเทศไทยนั้น แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการกักตุนสินค้าอยู่บ้าง แต่ไม่มีงานวิจัยฉบับไหนเลยที่ทำการศึกษาถึงประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเภทสินค้าที่มีการกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อช่วยเติมเต็มช่องว่างของ

ข้อมูลเกี่ยวกับการกักตุนสินค้าที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ไม่ปกตินี้ เพื่อช่วยให้การรับมือต่อการกักตุนในเหตุการณ์ที่ไม่ปกติได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้ปัจจัยที่ผู้วิจัยสนใจเพื่อนำมาศึกษาร่วมกับประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ ลักษณะของเมือง หรือจังหวัด จัดแบ่งตามจำนวนประชากรที่อยู่อาศัยในจังหวัดนั้น ๆ เนื่องจากจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมาก อย่างเช่น จังหวัดที่มีลักษณะเป็นมหานคร หรือนคร อาจมีลักษณะร้านค้า ความหลากหลายของสินค้า การควบคุมการขนส่ง และการจัดการสินค้าที่ดีกว่าจังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยอย่างเช่น ต่างจังหวัดในช่วงเวลาวิกฤตเช่นนี้ (Deacon et al., 2023, pp. 460-469; McKibbin & Fernando, Online, 2020; Phillipson et al., 2020, p. 3973) จึงอาจส่งผลให้พฤติกรรมการกักตุนสินค้ามีความแตกต่างกัน ผลการศึกษาครั้งนี้จึงทำให้เห็นถึงความแตกต่างของประเภทสินค้าที่ประชากรแต่ละกลุ่มเลือกกักตุน ซึ่งจะช่วยเติมเต็มข้อมูลและช่วยรับมือการกักตุนสินค้าในเชิงพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเภทสินค้าที่มีการกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพจนานุกรม 2554 ให้ความหมายของคำว่า กักตุน หมายถึง (คำกริยา) เก็บ หรือกักไว้เพื่อกันขาดแคลนหรือหวังกำไรในการค้า และ (คำนาม) มีเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ในครอบครองเกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้ส่วนตัว และไม่นำออกจำหน่ายตามวิถีทางการค้าปกติ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ออนไลน์, 2567) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั้งในสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์ที่ไม่ปกติ (Chen et al., 2020; Sheu & Kuo, 2020, pp. 1-10) อย่างเช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย การกักตุนก็เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน โดยนักจิตวิทยา ณัฐนันท์ มั่นคง (ออนไลน์, 2563) ได้อธิบายถึงปัจจัยของการกักตุนสินค้าจากภาวะความตื่นตระหนกในช่วงการแพร่ระบาดนี้ไว้ 3 ปัจจัย คือ

1. เกิดจากความขัดแย้งระหว่างความปรารถนาที่จะรักษากิจวัตรประจำวันปกติไว้ กับความไม่แน่นอนของมาตรการต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความกังวลในการเข้าถึงสินค้าว่าจะเข้าถึงได้หรือไม่ จะขาดแคลนหรือไม่ บุคคลจึงซื้อสินค้าในปริมาณที่มากเพื่อรักษากิจวัตรประจำวันปกติไว้
2. เกิดจากความเครียดในการติดตามข่าว และการรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตทั่วโลกในแต่ละวัน โดยเมื่อติดตามข่าวเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจทำให้บุคคลเกิดความกังวลว่าสถานการณ์กำลังจะรุนแรงขึ้น จำเป็นต้องแยกตัวออกจากสังคมมากขึ้น ทำให้ต้องกักตุนสินค้าและของใช้จำเป็นสำหรับตนเองและคนในครอบครัวให้สอดคล้องกับความเครียดที่มี
3. เกิดจากความรู้สึกสูญเสียความควบคุมสถานการณ์ในอนาคต โดยเมื่อไม่รู้ว่าอนาคตจะเป็นเช่นไร บุคคลจะสังเกตว่าคนอื่น ๆ ทำอย่างไร ทำให้มีพฤติกรรมคล้อยตามไปในทิศทางเดียวกันได้ง่าย โดยเฉพาะใน

สถานการณ์ปัจจุบัน การรับส่งข่าวสารเกิดขึ้นได้ไวในโลกออนไลน์ เมื่อบุคคลเห็นคนอื่น ๆ ออกมาซื้อสินค้าในปริมาณมาก บุคคลก็จะเกิดความตื่นตระหนก และออกมาซื้อสินค้าเพื่อกักตุนด้วยเช่นกัน

จากปัจจัยที่กล่าวไปทำให้การกักตุนสินค้าเกิดขึ้นและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดช่วงต้น (Baddeley, 2020, pp. 69-75) ของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสินค้าที่ถูกกักตุนมีหลากหลายประเภททั้งสินค้าที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น กระดาษชำระ ที่พบการกักตุนในกลุ่มประเทศสังคมตะวันตกเป็นส่วนมาก (BBC, Online, 2020; CNN, Online, 2020) และข่าวสารที่พบการกักตุนในกลุ่มประเทศสังคมตะวันออกเป็นส่วนมาก และสินค้าที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น อาหารแห้ง (ทุกชนิด) หน้ากากอนามัย เครื่องอุปโภค และยาสามัญประจำบ้าน เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Benker, 2021, pp. 1-11; Kawashima, Morita & Higuchi, 2012, pp. 113-121; MacIntyre et al., 2009, pp. 233-241; Micalizzi, Zambrotta & Bernstein, 2021, pp. 535-543; Wang & Gao, 2021, pp. 1-13) ผู้วิจัยได้รวบรวมประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดและช่วงภัยพิบัติ โดยเลือกสินค้าที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปศึกษาและเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ หรือสังคมต่างวัฒนธรรมได้ง่าย โดยผู้วิจัยนำรายการสินค้าเหล่านั้นมาจัดกลุ่มได้ทั้งหมด 7 ประเภทสินค้า ได้แก่ อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน) น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ หน้ากากอนามัย เครื่องอุปโภค และยาสามัญประจำบ้าน และนำสินค้าทั้ง 7 ประเภทนี้ มาสร้างเป็นแบบสำรวจเพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจลักษณะของเมืองหรือจังหวัดที่จัดแบ่งตามจำนวนประชากรที่อยู่อาศัยในจังหวัดนั้น ๆ เพื่อนำมาศึกษาพร้อมกับประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมาก อย่างเช่น จังหวัดที่มีลักษณะเป็นมหานครหรือนครอาจมีลักษณะร้านค้าความหลากหลายของสินค้า การควบคุมการขนส่ง และการจัดการสินค้าที่ดีกว่าจังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อย อย่างเช่น ต่างจังหวัดในช่วงเวลาวิกฤตเช่นนี้ (Deacon et al., 2023, pp. 460-469; McKibbin & Fernando, Online, 2020; Phillipson et al., 2020, p. 3973) จึงอาจส่งผลให้พฤติกรรมการกักตุนสินค้ามีความแตกต่างกัน ผลการศึกษานี้จึงอาจทำให้เห็นถึงความแตกต่างของประเภทสินค้าที่ประชากรแต่ละกลุ่มเลือกกักตุน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มเติมข้อมูล และช่วยรับมือการกักตุนสินค้าในเชิงพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในประเทศไทย จำนวน 66,171,439 คน (กรมการปกครอง, ออนไลน์, 2564) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรจากสูตรของ Yamane (Yamane, 1973 อ้างถึงใน อัจฉรวรรณ งามญาณ, 2554, หน้า 46-60) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม ร้อยละ 5 จากการคำนวณพบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมี จำนวน 400 คน โดยในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 406 คน ทั้งนี้เพื่อลดอัตราความสูญหายของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ และจังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจประเภทสินค้าที่กักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยผู้วิจัยได้รวบรวมสินค้าที่มีรายงานการกักตุนสินค้าในช่วงการแพร่ระบาดและช่วงภัยพิบัติจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Benker, 2021, pp. 1-11; Kawashima, Morita & Higuchi, 2012, pp. 113-121; MacIntyre et al., 2009, pp. 233-241; Micalizzi, Zambrotta & Bernstein, 2021, pp. 535-543; Wang & Gao, 2021, pp. 1-13) และนำรายการสินค้าเหล่านั้นมาจัดกลุ่มได้ทั้งหมด 7 ประเภทสินค้า ได้แก่ อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน) น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ หน้ากากอนามัย เครื่องอุปโภค และยาสามัญประจำบ้าน หลังจากนั้นนำแบบสำรวจฉบับนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือ IOC อยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 1) โดยยึดตามมาตรฐานการทำแบบสำรวจ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556, หน้า 1-15; ธีระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2565, หน้า 169-192) แล้วจึงนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล โดยแบบสำรวจนี้มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ว่าตนเองได้กักตุนสินค้าประเภทนั้น ๆ หรือไม่ ดังข้างล่างนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
1.2 อายุ ปี
1.3 จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจประเภทสินค้าที่กักตุนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.1 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง” หรือไม่

☐ กักตุน ☐ ไม่ได้กักตุน

2.2 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)” หรือไม่

☐ กักตุน ☐ ไม่ได้กักตุน

2.3 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม” หรือไม่

☐ กักตุน ☐ ไม่ได้กักตุน

2.4 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ” หรือไม่

☐ กักตุน ☐ ไม่ได้กักตุน

2.5 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “หน้ากากอนามัย” หรือไม่

[] กักตุน [] ไม่ได้กักตุน

2.6 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “เครื่องอุปโภค” หรือไม่

[] กักตุน [] ไม่ได้กักตุน

2.7 ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านได้กักตุน “ยาสามัญประจำบ้าน”

หรือไม่

[] กักตุน [] ไม่ได้กักตุน

การดำเนินการศึกษา

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตทำวิจัย ที่ ศป.0175/2563 กับต้นสังกัดและได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การศึกษาการซื้อด้วยความตื่นตระหนกในช่วงการแพร่ระบาดใหญ่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย) เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 งานวิจัยครั้งนี้จึงเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มตามความสะดวก (Convenience sampling) และเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยทั้ง 2 ส่วน แปลงให้เป็นรูปแบบออนไลน์ ในโปรแกรม Google Forms โดยกำหนดให้การตอบของผู้ตอบเป็นแบบ Required ในทุกข้อ (จำเป็นต้องตอบทุกข้อคำถาม) เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล โดยหน้าแรกของ Google Forms ประกอบด้วยข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ คำอธิบายงานวิจัย ลักษณะการตอบแบบสำรวจ การแจ้งสิทธิของผู้เข้าร่วมงานวิจัย ความเสี่ยงในงานวิจัย การรายงานผล และข้อมูลติดต่อผู้ดำเนินการวิจัยในกรณีที่มีข้อสงสัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานวิจัยได้อ่านและรับทราบข้อมูลก่อนตัดสินใจและยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย หากผู้เข้าร่วมงานวิจัยไม่ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย สามารถปิดหน้าต่างของ Google Forms ได้ทันที โดยผู้วิจัยเพิ่มข้อคำถาม เช่น “ข้อนี้กรุณาตอบ ไม่กักตุน” ลงไปในแบบสำรวจออนไลน์ เพื่อตรวจสอบความตั้งใจในการทำแบบสำรวจ (ป้องกันการตอบโดยไม่อ่านคำถาม) โดยชุดข้อมูลใดที่ไม่ทำตามคำถามเหล่านั้นจะถูกคัดออกภายหลัง ผู้วิจัยใช้การแชร์ลิงก์ Google Forms ผ่าน Facebook เป็นการกระจายแบบสำรวจในการเก็บข้อมูล เมื่อมีผู้ตอบแบบสำรวจครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ผู้วิจัยปิดการรับการตอบแบบสำรวจ และนำข้อมูลออกมาอยู่ในรูปแบบไฟล์ Excel แทนข้อมูลด้วยการลงรหัส หลังจากนั้นนำข้อมูลใส่ลงในโปรแกรม SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยในครั้งนี้

ในขั้นแรกผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลพบว่า ไม่มีข้อมูลสูญหาย จึงจัดการข้อมูลบางส่วนก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ข้อมูลจังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน (ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง) โดยผู้วิจัยทำการแปลงค่าจากชื่อจังหวัดเป็นจำนวนประชากรที่อาศัยในจังหวัดนั้น ๆ โดยอ้างอิงจากข้อมูลจำนวนประชากร ปี พ.ศ. 2564 ระดับจังหวัด (กรมการปกครอง, ออนไลน์, 2564) หลังจากนั้นทำการแบ่งจังหวัดเป็น 3 กลุ่ม คือ จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน และจังหวัด

ที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้
ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 406 คน ด้วยการ
วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 35.86 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.21) โดยมี
อายุตั้งแต่ 19 ปี ถึง 64 ปี เป็นเพศชาย จำนวน 148 คน (ร้อยละ 36.45) และเพศหญิง จำนวน 258 คน (ร้อยละ
63.55) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี
จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสตูล จำนวน 57 คน (ร้อยละ 14.04) กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัย
1 ถึง 3 ล้านคน ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น จำนวน 152 คน (ร้อยละ 37.44)
และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 197 คน
(ร้อยละ 48.52)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความถี่ ร้อยละ และอันดับของประเภทสินค้าที่กักตุน จากการวิเคราะห์พบว่า
กลุ่มตัวอย่างมีการกักตุนสินค้าประเภทต่าง ๆ ดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่า ประเภทของสินค้าที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดกักตุนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ
อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง (ร้อยละ 60.59) รองลงมาอันดับที่ 2 คือ เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ (ร้อยละ
54.93) และอันดับที่ 3 คือ หน้ากากอนามัย (ร้อยละ 54.19) โดยประเภทของสินค้าที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดกักตุน
น้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ ยาสามัญประจำบ้าน (ร้อยละ 24.38) เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามจังหวัดที่อาศัย
ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน
และจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน พบว่า ประเภทของสินค้าที่กักตุนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ
อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องในทั้ง 3 กลุ่ม (ร้อยละ 52.63 ร้อยละ 60.53 และร้อยละ 62.94 ตามลำดับ) โดย
ประเภทของสินค้าที่กักตุนน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ ยาสามัญประจำบ้านในทั้ง 3 กลุ่ม (ร้อยละ 31.58
ร้อยละ 25.00 และร้อยละ 21.83 ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 ข้อมูลความถี่ ร้อยละ และอันดับการกักตุนสินค้าแต่ละประเภท แบ่งตามกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยใน
จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน จังหวัด
ที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ประเภทของสินค้า ที่กักตุน	1*		2*		3*		กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	
	ความถี่ (ร้อยละ)	อันดับ	ความถี่ (ร้อยละ)	อันดับ	ความถี่ (ร้อยละ)	อันดับ	ความถี่ (ร้อยละ)	อันดับ
อาหารแห้งหรือ อาหารกระป๋อง	30 (52.63)	1	92 (60.53)	1	124 (62.94)	1	246 (60.59)	1
อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)	20 (35.09)	3	65 (42.76)	5	94 (47.72)	4	179 (44.09)	4
น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม	20 (35.09)	3	69 (45.39)	4	90 (45.69)	5	179 (44.09)	4
เจลหรือแอลกอฮอล์ ล้างมือ	22 (38.60)	2	80 (52.63)	2	121 (61.42)	2	223 (54.93)	2
หน้ากากอนามัย	19 (33.33)	5	80 (52.63)	2	121 (61.42)	2	220 (54.19)	3
เครื่องอุปโภค	19 (33.33)	5	46 (30.26)	6	61 (30.96)	6	126 (31.03)	6
ยาสามัญประจำบ้าน	18 (31.58)	7	38 (25.00)	7	43 (21.83)	7	99 (24.38)	7

1* กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน

2* กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน

3* กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาผลวิจัยในภาพรวม (กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) พบว่า สินค้าประเภทอาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องเป็นประเภทสินค้าอันดับที่หนึ่งที่ถูกกักตุนมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจสามารถแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง คือ อาหารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มนุษย์ต้องการเพื่อการบริโภค สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการ (Maslow's Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ในขั้นที่ 1 ขั้นความต้องการทางสรีระ (Physiological needs) ที่กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกายเพื่อการดำรงให้อยู่รอด เช่น การพักผ่อน อากาศ และอาหาร เป็นต้น (Maslow, 1954, pp. 35-38) หากขาดอาหารไปมนุษย์จะขาดเรี่ยวแรง และขาดพลังงานในการดำรงชีวิต ประเด็นที่สอง คือ อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง เป็นประเภทอาหารที่สามารถเก็บไว้ได้นานที่สุด (Matsuda, Inakura &

Sakamoto, Online, 2023) อีกทั้งยังใช้ทรัพยากรในการเก็บรักษาที่น้อยที่สุด ไม่เหมือนอาหารแช่แข็งที่ต้องการเครื่องทำความเย็นหรือตู้เย็นในการเก็บรักษา จากทั้งสองประเด็นอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้สินค้าประเภทอาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องเป็นประเภทสินค้าอันดับหนึ่งที่ถูกกักตุนมากที่สุดนั่นเอง จากผลการค้นพบครั้งนี้ยังนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Berdymyrat Ovezmyradov ในปี 2022 ที่ทำการรวบรวมข้อมูลและศึกษาในประเทศอิตาลีพบว่า หลังจากเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2020 นั้น สินค้าประเภทอาหารแห้งมีความต้องการหรือมีการซื้อขายเป็นอันดับหนึ่ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อมูลการขายสินค้าในประเทศรัสเซียที่พบว่า หลังจากเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2020 นั้น สินค้าประเภทอาหารแห้งและอาหารกระป๋อง เช่น เส้นพาสต้าแห้ง ชุปกระป๋อง มีความต้องการเป็นอันดับหนึ่ง และอันดับสองตามลำดับ (Ovezmyradov, 2022, pp. 1-33)

เมื่อพิจารณาประเภทสินค้าอันดับสุดท้ายที่ถูกกักตุนในภาพรวม (กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) พบว่า อันดับสุดท้ายนั้น คือ สินค้าประเภทยาสามัญประจำบ้าน แม้ว่ายาสามัญประจำบ้านจะเป็นสิ่งที่จำเป็นในช่วงสถานการณ์วิกฤต แต่เนื่องด้วยสถานการณ์วิกฤตในครั้งนี้ คือ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาซึ่งยังไม่มียารักษา และยังไม่มียาวัคซีนป้องกัน (เก็บข้อมูลก่อนวันที่ 15 พฤศจิกายน 2563 โดยในระยเวลานั้นวัคซีนยังไม่ถูกนำมาใช้ และยังไม่มียารักษาโดยตรง โดยวัคซีนได้รับการจำหน่ายครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม 2563) (Fortner & Schumacher, 2021, pp. 1-9) จึงอาจทำให้บุคคลเห็นว่าการกักตุนยาสามัญประจำบ้านที่ไม่สามารถบรรเทาหรือรักษาอาการการติดเชื้อไวรัสโคโรนานั้นไม่มีความจำเป็นและแม้ว่าจะกักตุนไปก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้ ประเภทสินค้าประเภทยาสามัญประจำบ้านจึงกลายมาเป็นสินค้าอันดับสุดท้ายที่ถูกกักตุนในช่วงการแพร่ระบาดนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Micalizzi, Zambrotta & Bernstein (2021, pp. 535-543) หากพิจารณาผลการศึกษาโดยตัดสินค้าที่กักตุนบางประเภทซึ่งไม่สอดคล้องเชิงวัฒนธรรมไทยออก เช่น อาวุธปืน ฟิน น้ำมัน ทอง เป็นต้น ออกจะพบว่าประเภทสินค้าอันดับสุดท้ายที่พบว่า ถูกกักตุน คือ ยาสามัญประจำบ้านเช่นกัน (Micalizzi, Zambrotta & Bernstein, 2021, pp. 535-543)

โดยเมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามจังหวัดที่อาศัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน และจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน จากผลวิจัยจะพบว่า อันดับที่ 1 และ 2 ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาที่อันดับที่ 3 เป็นต้นไปพบว่า จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน กลับกักตุนสินค้าประเภทอาหารแช่แข็ง (อุ้นพร้อมทาน) ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างอีก 2 กลุ่มที่เหลือ ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 2 โดยอันดับที่ 3 (หรืออันดับที่ 2 รวม) ของจังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน และจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน คือ หน้ากากอนามัย โดยสินค้าประเภทนี้ (หน้ากากอนามัย) ได้อันดับที่ 5 ในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจแบ่งการอธิบายได้ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง คือ ลักษณะของพื้นที่ เนื่องจากลักษณะพื้นที่ของจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน อย่างเช่น ชานเมืองหรือต่างจังหวัด มีความแออัดของจำนวนประชากรต่อพื้นที่ที่น้อยกว่าเมืองที่มีประชากรมาก ประชากรในเขตชานเมืองหรือต่างจังหวัดมีโอกาสในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่น้อยกว่า (Nathan, 2021, pp. 1-19) จึงอาจทำให้ความกลัวและความรู้สึกที่ต้องการจะพึ่งพา

หน้ากากอนามัยมีน้อยกว่าจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมาก ประเด็นที่สอง คือ ลักษณะของครอบครัว โดยลักษณะของครอบครัวที่อยู่ในต่างจังหวัดอย่างเช่น จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน โดยส่วนมากแล้วจะเป็นครอบครัวใหญ่หรือเป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกครอบครัวหลายคน ซึ่งมีลักษณะครอบครัวแตกต่างจากจังหวัดขนาดใหญ่ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ และคณะ, 2553, หน้า 72-73) ส่งผลให้การกักตุนสินค้ามีความแตกต่างกันตามลักษณะของครอบครัว (Papagiannidis, Alamanos, Bourlakis & Dennis, 2023, pp. 664-691) คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน อาจเลือกเฉพาะสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร (Kent, Alston, Murray, Honeychurch & Visentin, 2022, pp. 1-29) เนื่องจากจะต้องซื้อสินค้าที่มีจำนวนมากสำหรับสมาชิกในครอบครัวหลายคนอาจทำให้การใช้จ่ายเพื่อกักตุนสินค้ามีข้อจำกัด

ตารางที่ 2 ข้อมูลเปรียบเทียบการเรียงอันดับประเภทของสินค้าที่กักตุนแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามจังหวัดที่อาศัย

กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามจังหวัดที่อาศัย	อันดับประเภทของสินค้าที่กักตุน						
	1	2	3	3	5	5	7
กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน	อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง	เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ	อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)	น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม	หน้ากากอนามัย	เครื่องอุปโภค	ยาสามัญประจำบ้าน
กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน	อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง	เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ	หน้ากากอนามัย	น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม	อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)	เครื่องอุปโภค	ยาสามัญประจำบ้าน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามจังหวัดที่อาศัย	อันดับประเภทของสินค้าที่กักตุน						
	1	2	2	4	5	6	7
กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน	อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง	เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ	หน้ากากอนามัย	อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)	น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม	เครื่องอุปโภค	ยาสามัญประจำบ้าน
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	อาหารแห้งหรืออาหารกระป๋อง	เจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ	หน้ากากอนามัย	น้ำเปล่าหรือเครื่องดื่ม	อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน)	เครื่องอุปโภค	ยาสามัญประจำบ้าน

อีกทั้งรายได้ของจังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน หรือต่างจังหวัดมีรายได้ที่น้อยกว่าจังหวัดขนาดใหญ่ (ธนาคารกรุงเทพ, ออนไลน์, 2566) จึงทำให้สินค้าที่จำเป็นอย่างเช่น อาหารแช่แข็ง (อุ่นพร้อมทาน) มีความจำเป็นมากกว่าหน้ากากอนามัย ประเด็นที่สาม คือ ความสามารถในการเข้าถึงสินค้าที่แตกต่างกัน โดยจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมาก หรือมีลักษณะเป็นนครหรือมหานครนั้นมีการจัดการสินค้า เพื่อจำหน่ายที่มีความหลากหลายและคล่องตัว ทำให้ประชาชนเข้าถึงสินค้าได้ง่ายกว่าจังหวัดที่มีประชากรน้อย (Deacon et al., 2023, pp. 460-469; Phillipson et al., 2020, p. 3973) หนึ่งในสินค้าที่ขาดแคลนมากที่สุดในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ หน้ากากอนามัย (ไทยพีบีเอส, ออนไลน์, 2563) ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูง ยิ่งจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมากความต้องการก็ยิ่งเพิ่มขึ้น การกระจายสินค้าของตัวแทนจำหน่ายจึงอาจกระจายสินค้าในจังหวัดขนาดใหญ่เพียงเท่านั้น ในจังหวัดขนาดเล็กหรือจังหวัดที่มีประชากรจำนวนน้อย อาจไม่ถูกกระจายสินค้ามาที่ร้านค้า จึงอาจทำให้ประชากรในจังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยมีโอกาสในการเข้าถึงสินค้าที่ต่ำ หรืออาจจะไม่มีโอกาสเข้าถึงสินค้าเพื่อกักตุนสินค้าประเภทหน้ากากอนามัย สูงเท่าประชากรในจังหวัดที่มีประชากรมากนั่นเอง จากประเด็นทั้งสามที่กล่าวไปนี้ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ประชากรที่อาศัยในจังหวัด

ที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน ไม่ได้เลือกหน้ากากอนามัยเป็นประเภทสินค้าอันดับที่ 3 เช่นเดียวกับประชากรที่อาศัยในจังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน และจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน

บทสรุป

พฤติกรรมการกักตุนสินค้าในช่วงเวลาวิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ส่งผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคลและระดับประเทศ ข้อมูลที่ใช้ในการรับมือกับการกักตุนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ผลของงานวิจัยฉบับนี้ จะช่วยเติมเต็มข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้าที่ถูกกักตุนในช่วงเวลาวิกฤตเช่นนี้ได้ จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นภาพรวม (กลุ่มประชากรทั้งหมด) สินค้าประเภทอาหารแห้งหรืออาหารกระป๋องเป็นสินค้าที่ถูกกักตุนมากเป็นอันดับที่ 1 (ร้อยละ 60.59) อาจเป็นผลมาจากอาหารเป็นสิ่งที่จะเป็นต่อการดำรงชีวิต และสามารถเก็บรักษาได้นานโดยใช้ทรัพยากรน้อย และสินค้าประเภทยาสามัญประจำบ้านถูกกักตุนน้อยที่สุดเป็นอันดับที่ 7 (ร้อยละ 24.38) อาจเป็นผลมาจากคุณสมบัติของยาสามัญประจำบ้านไม่ตอบสนองต่อการรักษาโรคโควิด 19 โดยตรง โดยเมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามจังหวัดที่อาศัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรอาศัย 1 ถึง 3 ล้านคน และจังหวัดที่มีประชากรอาศัยมากกว่า 3 ล้านคน พบว่า มีความแตกต่างในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีประชากรน้อยกว่า 1 ล้านคน ที่มีพฤติกรรมการกักตุนที่แตกต่างอีกสองกลุ่ม คือ ประเภทสินค้าอันดับที่ 3 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากลักษณะของพื้นที่ ลักษณะของครอบครัว และความสามารถในการเข้าถึงสินค้าที่แตกต่างกัน จึงทำให้จังหวัดที่มีประชากรอาศัยน้อยกว่า 1 ล้านคน มีพฤติกรรมการกักตุนอาหารแห้งแข็ง (อุณพร้อมทาน) มากกว่าหน้ากากอนามัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการกักตุนสินค้าในช่วงเวลาวิกฤตของสังคมไทย ให้มีรากฐานของข้อมูลที่ดียิ่งขึ้นในการรับมือต่อปรากฏการณ์การกักตุนสินค้าในอนาคต อาทิ การเพิ่มสินค้าประเภทอาหารแห้งและอาหารกระป๋องในช่องทางการซื้อต่าง ๆ ให้มีปริมาณที่มากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ ในช่วงต้นของสถานการณ์ที่ผิดปกติหรือสถานการณ์วิกฤต และให้ความสำคัญต่อสินค้าประเภทอื่น ๆ รองลงมาตามผลการศึกษา ทั้งนี้แม้ว่าพฤติกรรมการกักตุนสินค้าของจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยและมากจะไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก แต่ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน จึงอยากให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดการและกระจายสินค้าโดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ด้วยเช่นกัน เพื่อให้การรับมือต่อปรากฏการณ์การกักตุนสินค้าและการขาดแคลนสินค้าในช่วงสถานการณ์ผิดปกติหรือสถานการณ์วิกฤตส่งผลกระทบต่อประชาชนไทยให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งถัดไป

ในการวิจัยครั้งถัดไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการศึกษาการกักตุนประเภทสินค้าตามอนุกรมเวลา (Time series) ตลอดสถานการณ์ที่ผิดปกติหรือตลอดสถานการณ์วิกฤต เพื่อศึกษาความแตกต่างของประเภทสินค้าว่า

ในแต่ละช่วงเวลาของสถานการณ์วิกฤตสินค้าแต่ละประเภทมีการกักตุนที่แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อช่วยให้การจัดการและกระจายสินค้าในอนาคตมีประสิทธิภาพและไม่ทำให้เกิดสถานการณ์การขาดแคลนสินค้าในทุกช่วงเวลาได้

บรรณานุกรม

- กรมการค้าภายใน. (2563). **ประกาศกรมการค้าภายใน : ประกาศ กกร. ฉบับที่ 1-17 พ.ศ. 2563 และ ประกาศ สกกร. ฉบับที่ 3-4, 6-12 และ 27 พ.ศ. 2563** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=12&c=27793> [2567, 31 มกราคม].
- กรมการปกครอง. (2564). **จำนวนประชากร ปี พ.ศ. 2564** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php [2567, 20 มกราคม].
- ฉัตรสุมน วฤทธิบุญ. (2563). **มาตรการการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค การแพร่ระบาดของโควิด-19. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, 6(2)**, หน้า 467-485.
- ณัฐนันท์ มั่นคง. (2563). **ทำไมเราจึงกักตุนอาหาร** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/hoard-covid19> [2567, 10 มิถุนายน].
- ไทยพีบีเอส. (2563). **ฝ่าวิกฤตหน้ากากอนามัย** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.thaibps.or.th/news/content/290643> [2567, 15 มกราคม].
- ธนาคารกรุงเทพ. (2566). **“Urbanization 2024” ความท้าทายและโอกาสธุรกิจ เมื่อชนบทขยายสู่เมื่อ ตัวเร่งการขับเคลื่อนไทยสู่เศรษฐกิจใหม่** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.bangkokbanksme.com/en/23-10sme1-urbanization-2024-business-challenges-and-opportunities> [2567, 31 มกราคม].
- ธีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2565). **การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย ด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. รังสิตสารสนเทศ, 28(1)**, หน้า 169-192.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542. (2524, 22 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา. 116 (22ก)**, หน้า 23-36.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). **มาตรฐานการทำโพลล์. วารสารการวิจัยสังคมศาสตร์ สหามววิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. ตุลาคม 2556**, หน้า 1-15.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2567). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://dictionary.orst.go.th/> [2567, 10 มิถุนายน].
- หัตถพันธ์ วงชารี. (2565). **การศึกษาการซื้อด้วยความตื่นตระหนกในช่วงการแพร่ระบาดใหญ่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย. วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(2)**, หน้า 45-61.
- อัจฉราวรรณ งามญาณ. (2554). **อันเนื่องมาแต่สูตรของยามานะ. วารสารบริหารธุรกิจ, 34(131)**, หน้า 46-60.

- อานันท์ กาญจนพันธุ์, เบ็ญจา จิรภัทรพิมล, วารุณี ภูริสินสิทธิ์, จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์, อภิญา เพ็องฟูสกุล, เทพินทร์ พัทธานุกรักษ์, วสันต์ ปัญญาแก้ว, จามะรี เชียงทอง. (2553). **แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Ahmadi, I., Habel, J., Jia, M. & Wei, S. (2022). Consumer stockpiling under the impact of a global disaster: The evolution of affective and cognitive motives. *Journal of Business Research*, 142, pp. 56-71.
- Ahmadi, I., Habel, J., Jia, M., Lee, N. & Wei, S. (2022). Consumer stockpiling across cultures during the COVID-19 pandemic. *Journal of International Marketing*, 30(2), pp. 28-37.
- Arafat, S. Y., Kar, S. K., Menon, V., Alradie-Mohamed, A., Mukherjee, S., Kaliamoorthy, C. & Kabir, R. (2020). Responsible factors of panic buying: an observation from online media reports. *Frontiers in Public Health*, 8, pp. 1-6.
- Baddeley, M. (2020). Hoarding in the age of COVID-19. *Journal of Behavioral Economics for Policy*, 4(S), pp. 69-75.
- Bangkok Post. (2021). *Stores face stockpiling challenges* (Online). Available: <https://www.bangkokpost.com/business/2164567> [2023, December 20].
- BBC. (2020). *Coronavirus panic: Why are people stockpiling toilet paper?* (Online). Available: <https://www.bbc.com/news/world-australia-51731422> [2024, June 10].
- Benker, B. (2021). Stockpiling as resilience: defending and contextualising extra food procurement during lockdown. *Appetite*, 156, pp. 1-11.
- Chen, Y., Rajabifard, A., Sabri, S., Potts, K. E., Laylavi, F., Xie, Y. & Zhang, Y. (2020). A discussion of irrational stockpiling behaviour during crisis. *Journal of Safety Science and Resilience*, 1(1), pp. 57-58.
- CNN. (2020). *The psychology behind why toilet paper, of all things, is the latest coronavirus panic buy* (Online). Available: <https://edition.cnn.com/2020/03/09/health/toilet-paper-shortages-novel-coronavirus-trnd/index.html> [2024, June 10].
- Deacon, L., Sarapura, S., Caldwell, W., Epp, S., Ivany, M. & Papineau, J. (2023). COVID-19, mental health, and rurality: A pilot study. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 67(4), pp. 460-469.

- Forbes, S. L. (2017). Post-disaster consumption: analysis from the 2011 christchurch earthquake. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 27(1), pp. 28-42.
- Fortner, A. & Schumacher, D. (2021). First COVID-19 vaccines receiving the US FDA and EMA emergency use authorization. *Discoveries (Craiova)*, 9(1), pp. 1-9.
- Kawashima, S., Morita, A. & Higuchi, T. (2012). Emergency stockpiling of food and drinking water in preparation for earthquakes: Evidence from a survey conducted in Sendai city, Japan. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition*, 7(2-3), pp. 113-121.
- Kent, K., Alston, L., Murray, S., Honeychurch, B. & Visentin, D. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on rural food security in high income countries: A systematic literature review. *International journal of environmental research and public health*, 19(6), pp. 1-29.
- Kogan, K. & Herbon, A. (2022). Retailing under panic buying and consumer stockpiling: Can governmental intervention make a difference?. *International Journal of Production Economics*, 254(1), pp. 1-14.
- MacIntyre, C.R., Cauchemez, S., Dwyer, D.E., Seale, H., Cheung, P., Browne, G., Fasher, M., Wood, J., Gao, Z., Booy, R. & Ferguson, N. (2009). Face mask use and control of respiratory virus transmission in households. *Emerging Infectious Diseases*, 15(2), pp. 233-241.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. NY: Harper & Row Publishers.
- Matsuda, A., Inakura, N. & Sakamoto, Y. (2023). *Stockpiling Behavior During the COVID-19 Pandemic: Evidence from a Field Experiment* (Online). Available: https://www.caa.go.jp/policies/future/icprc/research_002/assets/furure_caa_cms201_230905_002.pdf [2023, December 10].
- McKibbin, W., & Fernando, R. (2020). *The global macroeconomic impacts of COVID-19: Seven scenarios* (Online). Available: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3547729> [2023, December 20].
- Micalizzi, L., Zambrotta, N. S. & Bernstein, M. H. (2021). Stockpiling in the time of COVID-19. *British journal of health psychology*, 26(2), pp. 535-543.
- Nathan, M. (2021). The city and the virus. *Urban Studies Journal Limited 2021*, Special issue article: Urban public health emergencies and the COVID-19 pandemic, pp. 1-19.

- Ovezmyradov, B. (2022). Product availability and stockpiling in times of pandemic: causes of supply chain disruptions and preventive measures in retailing. *Annals of Operations Research, 30* pp. 1-33.
- Pantano, E., Pizzi, G., Scarpi, D. & Dennis, C. (2020). Competing during a pandemic? Retailers' ups and downs during the COVID-19 outbreak. *Journal of Business research, 116*, pp. 209-213.
- Papagiannidis, S., Alamanos, E., Bourlakis, M. & Dennis, C. (2023). The pandemic consumer response: a stockpiling perspective and shopping channel preferences. *British Journal of Management, 34*(2), pp. 664-691.
- Phillipson, J., Gorton, M., Turner, R., Shucksmith, M., Aitken-McDermott, K., Areal, F., Cowie, P., Hubbard, C., Maioli, S., McAreavey, R., Souza-Monteiro, D., Newbery, R., Panzone, L., Rowe, F. & Shortall, S. (2020). The COVID-19 pandemic and its implications for rural economies. *Sustainability, 12*(10), p. 3973.
- Sadus, K., Göttmann, J. & Schubert, A. L. (2023). Predictors of stockpiling behavior during the COVID-19 pandemic in Germany. *Journal of Public Health, 31*(10), pp. 1-17.
- Sheu, J. B., & Kuo, H. T. (2020). Dual speculative hoarding: A wholesaler-retailer channel behavioral phenomenon behind potential natural hazard threats. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 44*(1), pp. 1-10.
- Syahrivar, J., Genoveva, G., Chairy, C. & Manurung, S. P. (2021). COVID-19-Induced Hoarding Intention Among the Educated Segment in Indonesia. *SAGE Open, 11*(2), pp. 1-13.
- Wang, E. & Gao, Z. (2021). The impact of COVID-19 on food stockpiling behavior over time in china. *Foods, 10*(12), pp. 1-13.
- Yuen, K. F., Wang, X., Ma, F. & Li, K. X. (2020). The psychological causes of panic buying following a health crisis. *International journal of environmental research and public health, 17*(10), pp. 1-14.
- Zhao, Y., Yu, Y., Zhao, R., Wang, S., Zhang, H. & Shi, H. (2022). Association between fear of COVID-19 and hoarding behavior during the outbreak of the COVID-19 pandemic: The mediating role of mental health status. *Frontiers in psychology, 13*(1), pp. 1-12.